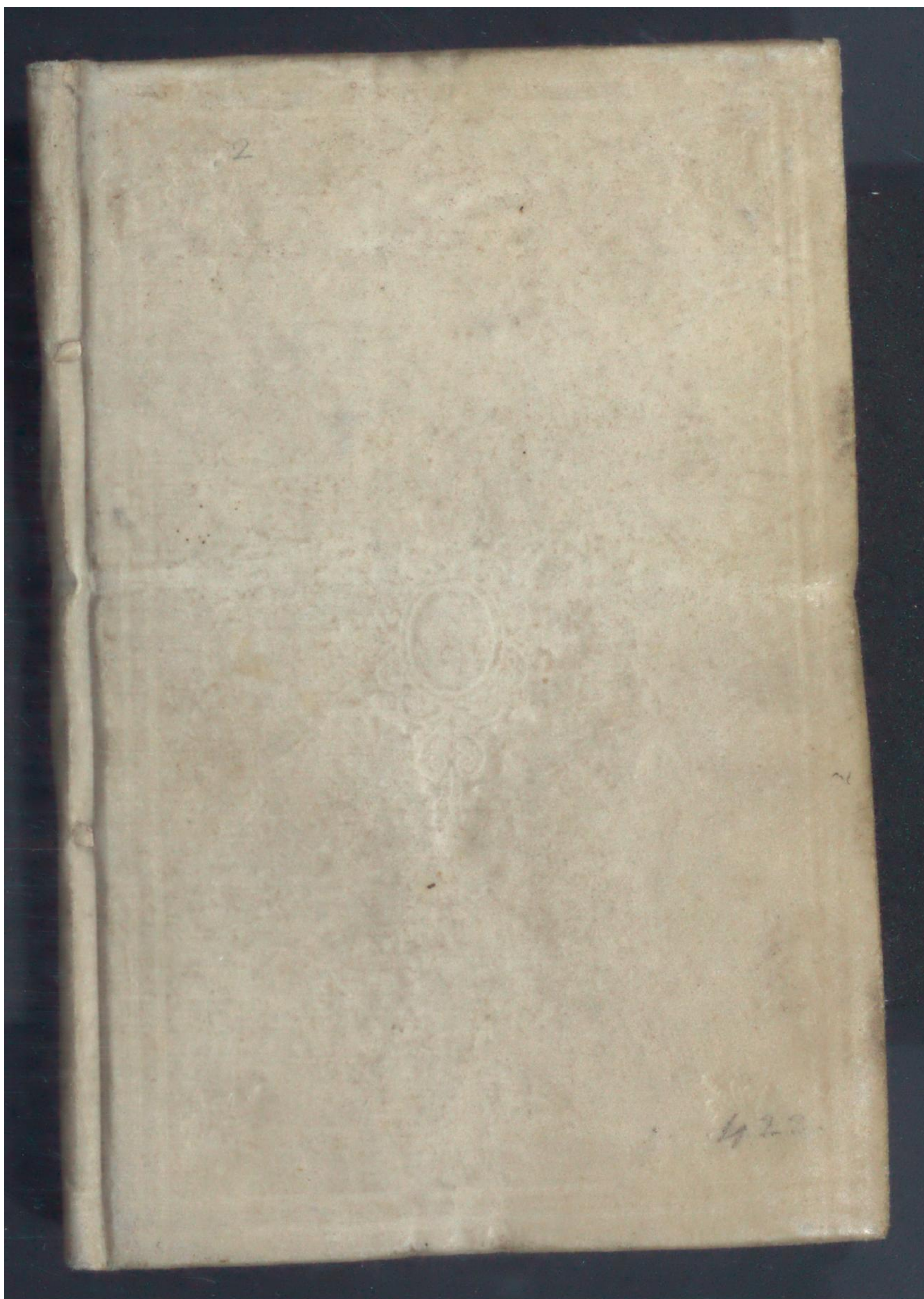
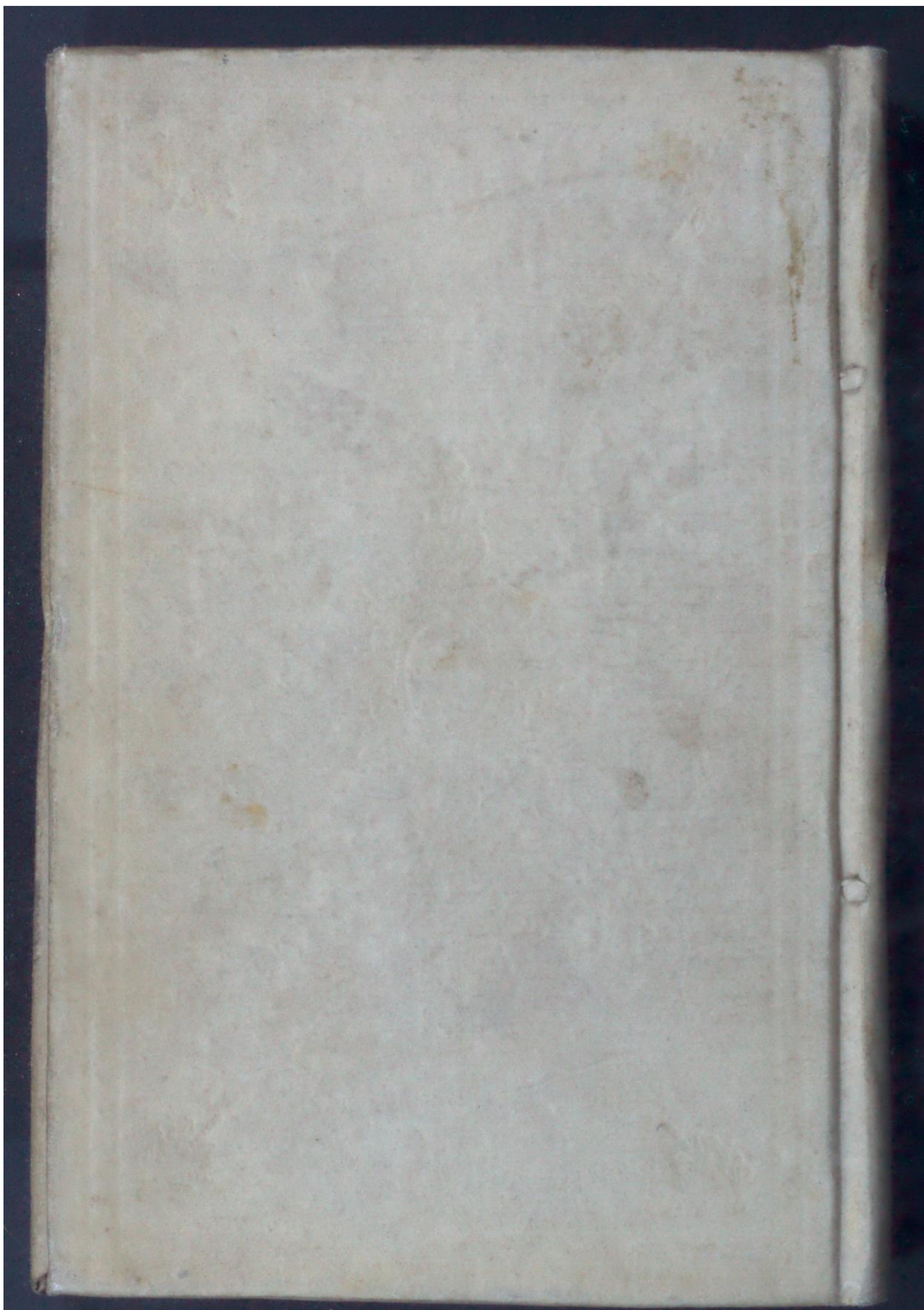

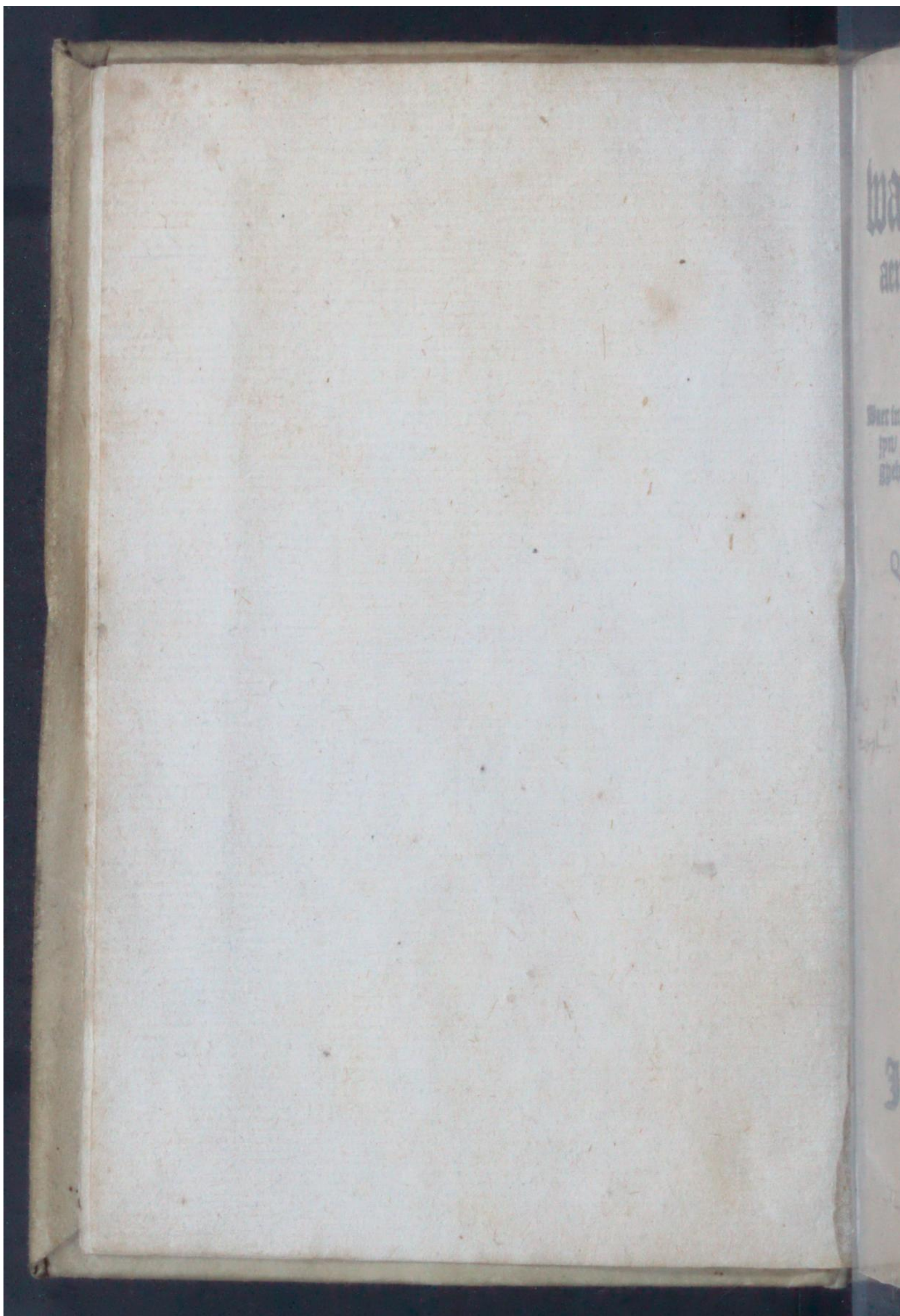

Ermens. n° 5754.

422

Vriendelijcke waerschouwinghe

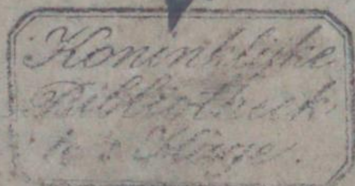
aen de Staten van Artois/ van Henegouwe/ eñ van Douay.

Waer in men wel blyckelijck mach sien/ wie de gene zyn/ die met redene moghen verordeelt worden/ ghebroken te hebben de Pacificatie van Ghende.

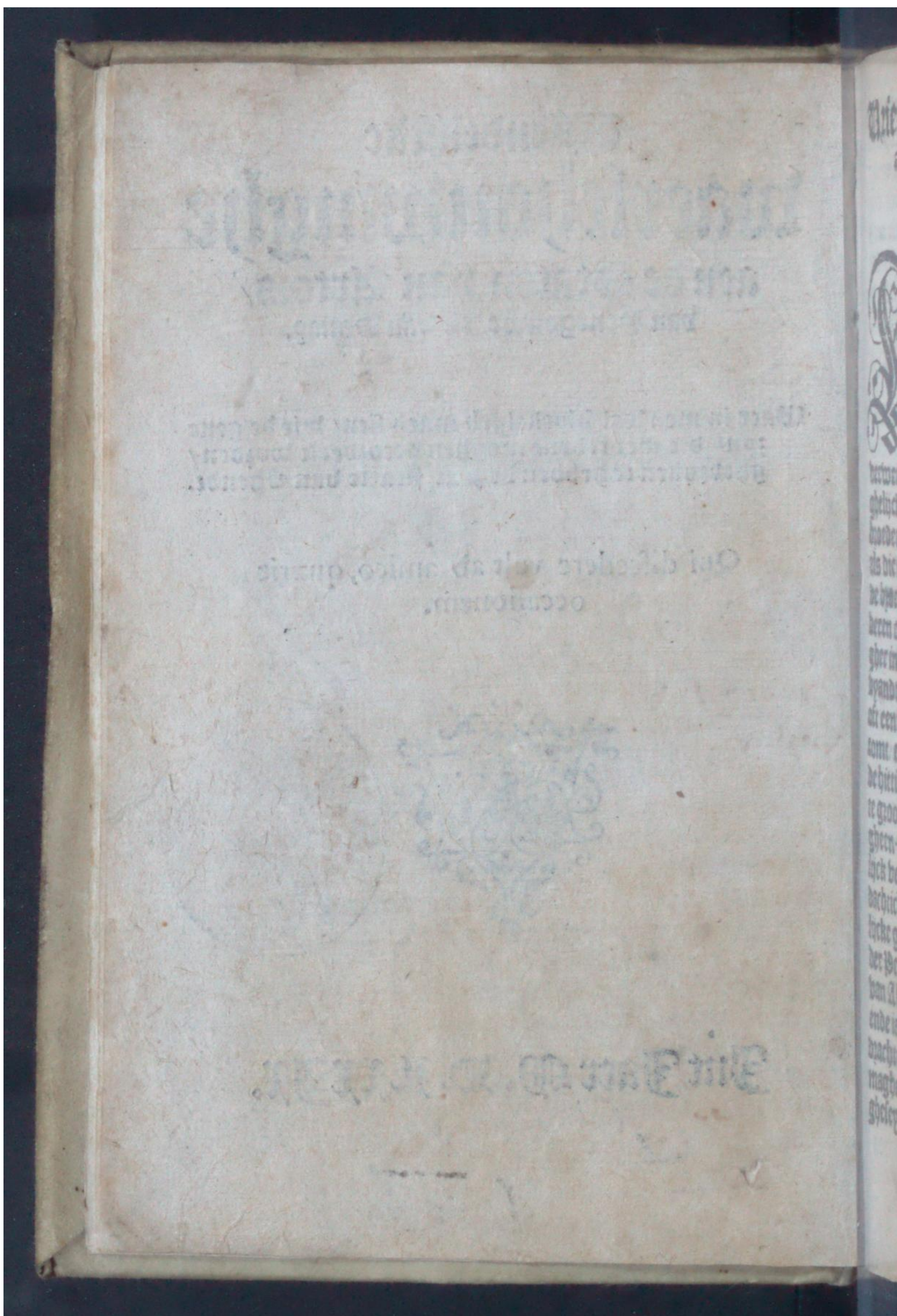
Qui discedere vult ab amico, quærit occasionem.

Int Iaer M. D. LXXIX.

Vriendelijcke waerschouwinghe aen de Staten van Artois ende van Henegouwe.

DE wyse segghen, dat de twisten tusschen gebroeders altoos de grouwelijcxste syn. Want hoe men sy seluen meer laet dincken dat de onderlinghe verbindtenisse ende behoorlijcke gedienstigheyt geschent wort, hoe veel te meer de herten verweckt worden tot begeerte der wraecken. Ende ghelijck onder alle rechten der ghemeynschappen de broederlijcke alle d'andere te bouen gaet: alsoo oock als die eens wordt geschendt door tweedracht onder de broeders rijsende, soo worden sy teghen malcanderen onuersoenlijcker, wraeck-gieriger eñ strengher int vervolghen van de saecke, met allerleye vyandtschap. Maer als de peste van eergiericheyt oft eenighe andere gheweldighe passie noch daer by comt, eñ haer vermengt met desen haet, dan wordt de hittige viericheyt in de herten der broeders dies te grooter hoe het maegschap naerder is: soo dat zy gheen-sins te bedwinghen en syn: maer gansche-lijck verblindt wesende: worpen hen-seluen onbedachtichlijck in allerhande wraecken ende afgrijselijcke grouwelijckheden. De oude Coninck-rycken der Persen, der Meden, ende der naecomelinghen van Alexander, die syn vol van dusdanighe wreede ende iammerlijcke exemplen, geschiet door de tweedrachten tusschen ghebroeders, naeste vrienden eñ maghen: Soo dat voortijdts de ouders wel hebben gheseyt, ghelijck in de disciplinen syn sekere propo-

sitien, Axiomata ghenaemt, die soo vast voor waerachtich worden ghehouden / dat het niet gheoorlooft en is daer af te disputeren: alsoo oock pleghen de broeders in een Coninck-rijck te houden voor een ongheтwyfelde redene / dat het nootsakelijck was dat d'een door den anderen verdreuen ende vernielt moeste worden: Soo groot wordt den haet ende de wraecke, als de eer-gierighe begeerte van heerschappije daer by gheraect te comen. Maer hoe-wel dat namaels in dese rijcken ende in andere oock mede/ ouergecomen zyn vele omkeeringhen ende verscheydene veranderingen: nochtans ghelijck geene Medecijne ganschelijck en can ghenesen een lichaem besmet met een natuerlijcke Lazerije: alsoo oock en heeft de archeyt / in des menschē herte gebroedt van joncks kinders af, niet connen verandert geworden door zoo veel veranderinghen die in de Rijcken eñ in der Ghemeynten standt zyn ghescheidt: dan alleenlijck in de ghene die door een sonderlinghe gratie ghenesen zyn gheweest van de handt des opperſten Medecyn-meesters. Het Roomsch Rijc, welck verslonden hadde veel Rijcken / die te voren waren gheweest / heeft dese schade soo wel ghevoelt als de voorgaende: want op dat ick swyghe van het begin sel van alsulcken ghebow / wiens fondamenten begoten zyn gheweest met broeders bloedt: dat ic oock gheen vermaen en maecke van den staet des volckx / ghemeynlijck ghenaemt het Roomsch Rijck / welck bevestICHT is gheweest door de eyghene doot van de verlossers / ende door het bloet van de kinderen des verlossers / ende door het bloet van de ghebroeders kinderen die malckanderen vermoorden. Soo is allen menschen die eenichsins kennisse hebben van Historien / kennelijck ghenoech, wat twisten ende tweedrachten nae-maels zyn geweest

tusschen

tusschen de naeste Vrienden/ ende wat destructien daer nae zyn ghevolgt: alsoo dat nae veel veranderinghen het Ryck ghecomen is als erffelijck goet onder sekere gheslachten, die den stoel des Ryckx hebben ghestelt binnen Constantinopel: want men sach de deerlijcke exemplen gheschiet tusschen broeders/ besunderlijck ter tydt als het Rijck begost te vergaen/ aen moeders/ kinderen/ broeders/ ende maghen/ die teghen malcanderen alsoo grouwelijck ghestelt waeren/ dat dit Rijck meer schijnt geweest te hebben een straetschepynderije/ ende een vergaderinghe van dieuen ende snap haenen/ dan eenē staet van eenigerleye Republic die men mocht noemen. Wat sal ick segghen van het huys der Otthomannē/ dat tot den voorseyden Rijcke is ghecomen: in welc den haet tusschen de broeders zoo groot is gheworden/ dat noyt d'een broeder den anderen en heeft connen ghelijden: iae d'een heeft den anderen gesonden nae Roomen tot Alexander den Paus/ den seluen belouende een somme gelts dat hy zynen broeder soude met fenijn om den hals doen brengen. Andere Coninck-rijcken en zyn oock niet vry geweest van dusdanighe exemplen: ghelijck men ghesien heeft in Hooch-duytsch-landt, in Vranck-ryck/ in Enghelandt/ in Spanien/ Denemerck, Sweden/ Schotlant/ ende in den Staet van Milan: zoo dat men in sommighe van desen het bloedt van haere naeste noch siet vloeyen als beken: iae ettelijcke van dien en hebben niet ghespaert hare eyghene kinderen. Voorts oock int voorleden Jaer hebben wy gesien dat Oom ende Neue d'een den anderen vermoort hebben in den veldt-slach: welck geen groote schade en soude hebben gheweest voor de Christenheyt/ en hadden sommighe auergheloouighe niet ouer de

Zee doen voeren eenen Christenen Coninck/ die daer oock is ghestoruen. Voor-waer ghelijck wy broeders oft magen worden ghenoemt, als wy van eenen seluen stamme oft gheslachte zyn ghesproten: alsoo oock om dat wy zyn gheboren/ opghevoedt eñ opghehouden in een selue Lant oft in een selue stadt, zoo zyn wy ghelijck als broeders genietende in ghemeynsaemheyt de selue locht/ de selue maniere van leuen/ iae oock de selue Priuilegien van alle ghemeyne geestelijcke ende wereldtlijcke saken: midts welcken de menschen gheboren in een sekere stadt/ ghenaemt worden in alle talen kinderen der seluer stadt: ende met goeden rechte: aenghesien dat de gheboorte ende de opvoedinghe hen-lieden ghemeyn zyn: Dit maect dan dat geene orloghen en connen ghevoert worden sonder bloetstortinghe: iae de inlandtsche orloghē zyn veel bloediger, veel haetiger/ wraeck-gierigher ende wreeder in aller voegen dan d'ander. Alsoo dat met rechte ende redene alle wijse ende wel-bedachte menschen aenmerckende d'exempelen van den voorledenen ende van den teghenwoordighen tijdt/ ende wel ouerleggende tghene dat de Coninck-rijcken ende Ghemeynten gheleden hebben door borgherlijcke orloghen: ende hoe veel verdriets dat die corts voor onse tyden hebben bygebracht in Duytsch-lant/ tusschen het huys van Beyeren, ende het huys van Oosten-rijck: de deerlijcke schou-spelen die Enghel-landt heeft gesien in de twisten van het huys van Lancastre, eñ het huys van Yorck: Vranckrijck/ in de orloghen van de Nauarsche teghen de Arminiacken: ende na-maels noch veel meer in de tweedrachten van de twee machtighe huysen van Orleans ende van Borgondien: in Italien van de Guelffen ende Gibellinen/

welcker

welcker eene parthe onderhouden wert door de Pausen/ ende d'ander door de Keysers: stellende oock mede voor ooghen tghene dat zy hebben sien gheschieden in Vranck-ryck in twintich Jaeren herwaerts/ daer alle wreedtheyt eñ bloetgiericheyt voort ghestelt is gheweest: aenmerckende (seg-ick) dese saecken/ sullen grouwel ende vreese crygen, alleenlijck van inlantsche orloghe te hooren noemē: Ende en sullen daer-om hen niet ghenoech connen verwonderen, oft van de groue plompicheyt der gener die alsulcke verdrieten niet en connen te voren bevroeden: oft van haerlieder grouwelijcke argheyt/ in-dien zijt bevroeden/ ende nochtans niet op en houden alsulcken vier te willen stoken in dit Landt/ welck in corten tydt desen gantschen staet soude vernielen, in-dien Godt door zyne wonderbaere goedertierenheyt tselue niet en behoedt. Het is wel waer/ dat in andere orloghen een deel des Landts te lyden heeft: maer dit en is (om zoo te spreken) maer op eenen uttersten cant: in de inwendighe orloghen wordt het eyghen inghewant wt den lyue ghetrocken. In andere orloghen crijcht men verlies/ maer door de vremdelinghen: in de inlandtsche orloghe wordt de moeder verslint van haere eyghene kinderen: Alsoo dat wy wel mogen besluyten met het spreeck-woort van eenen wysen man, ende wel vervaeren in den handel des staets: In borgerlijcke orloghen ist al deerlijck ende iammerlijck.

Maer hoe-wel dat een peste meer is te vreesen onder een Ghemeynte / te wat tyde dat het zye: nochtans machmen dan bekennen, dat den staet van een Landt ghecomen is tot de wterste catijuicheyt/ als hy van buyten eenen machtighen vyandt ghe-

 voelende,

voelende, niet en can gheleert worden door zyne eyghene wonden, ende door de slaeghen die hy gevoelt van den ghemeynen vyandt / niet connende ghekiesen zoo nootsaeckelijcke partije / om tsamen en te spannen, om te wederstaen den ghewelde van de ghene die niet anders en soecken dan de älghemeyne verderffenisse: maer in stede van te besteden zyne machten teghen zynen vyandt / lieuer heeft het scherp van zynen sweerde te keeren in zyn eyghen lichaem / druckende in sich seluen de teeckenen van zyne verwoedtheyt ende wreedtheyt. Heeft men moghen deerlijcker staet sien dan dien van Jerusalem, doen de stadt beleghert was van der Romeynen crijchs-heyr / doen de Joden hebbende moedts ghenoech, ende vromer mannen ghenoech / alsoo verblint waren van haet / wraecke ende eergiericheyt / dat zy niet en hebben connen aenmercken oft bevroeden haer-lieder gheineyne doot / ende de generale destructie ende verwoestinghe van haere eyghene stadt: de welcke al-reedt aen haere poorten was: ende om zoo te spreken / gheschildert op haere stadtmueren: in haere straeten, in haeren Tempel, jae tot in de plaetse die zy noemden het Heylich der Heylighen: hebben in stede van hen vromelijck te stellen teghen haeren vyandt, lieuer ghehadt malcanderen deerlijck te vermoorden / ende eyndelijck haeren vyandt te gheuen de bloedichste ende deerlijckste victorie die oyt ter werelt is gheweest / dan te veraccorderen alsoo zy behoorden / ende den vyant tsamender hant te verdrijuen, oft blydelijck al te hoop met malcanderen te steruen / vromelijck strydende voor haer vryheyt. Ist dat wy willen ouerlegghen de waeracht ighe oorsake van de verderffenisse van de Rijcken die eertijdts zyn verwoest: zoo

sullen

sullen wy bevinden dat de ouer-groote ende ver-woedde vyandtschap tusschen de Borghers ghecomen door moetwillige eergiericheyt/ oft door plompe onwetenheyt van de aenvoerders die de hant eñ de dulheyt van sommighe hebben ghewapent ende verstout/ ghedestrueert ende vernielt heeft de Monarchien ende Republijcken/ die ghefloreert hadden zoo langhen ende eewighen tydt te voren. Sommighe stellent op haerlieder sterckten/ op de breydde van haerlieder Rijck/ van haerlieder allian cien/ ende ryckdommen/ ende blyuen op alsulcke fondamenten zoo vast stonende/ dat hen dunct heel onmoghelijck te wesen vernielt te worden: Voorwaer sulcke voornemínghe zyn zoo qualijck gefondeert/dat het noodeloos ware veel tydts te besteden om daer op te antwoorden. want ghelijck in een quelende ende suchtich lichaem, hoe neerstich oock dat de Medecijn-meesters mochten wesen/een cleyne siecte de doot can by ghebrengen: ende in een gantsch ghesont lichaem een cleyn ongheluck alst luttel gheacht wort/ wel zoo diep verwortelt/ dat het daer nae met geene cracht en can wtgheroeyt oft verdreuen worden: ter contrarien, hoe de ghesontheyt vaster is gheweest ende d'lichaem beter gestelt, hoe de pynen ende smerten te meerder zyn/ ende de siecten te gevoelijcker die den crancken tot de doot brenghen: alsoo mach eenen cleynen staet lichtelijck vernielt worden door eenen middelbaren vyandt. Maer ter contrarien/ men siet dick-wijls gheschieden den machtighen ende gheduchtighen Rijcken ende Republiken, tgene dat men siet aen de groote ende machtighe timmeringhen, de welcke als zy beginnen ouer te hanghen/ oft onder aen het fondeersel te verrotten/ in-dien men niet in tydts daer toe

en siet/ haestelijcker ende met meerder ghewelt eñ ghedruysch ter aerden vallen/ ende de inwoonders verdrucken ende verouerlasten: Alsoo oock/ hoe eenen Staet der Ghemeynten schynt vaster te staen op de beste ende sterckste fondeer-pilen/ hoe den val te meerder/ te swaerder/ ende te iammerlijcker is/ in-dien den cancker der borgerlijcker tweedrachticheyt slechts eens begint zoo veel te winnen in een gantsch lichaem, dat hy een verrottinghe voortbrenghe/ in-nemende gheweldichlijck den heelen Staet der ghemeynten, oft de treffelijckste deelen van dien.

Dese redenen aldus ghefondeert eens-deels op de sekere ende ghewisse reglen van den Staet/ ende bevesticht door alle de wyse mannen die eer-tijts de Ghemeyne Standen hebben gheregeert/ eens-deels oock op de exemplen die zoo claer ende blyckelijck zyn/ dat niemant daer teghen en soude connen gheseggben: hebben my dick ende menich-mael doen wel aendachtichlijc aenmercken den Staet van dese Neder-landen: stellende ter eener zyden t'gheluck/ ende den voor-spoet / de sterckte ende t'gherief der seluer: ende ter ander syden bevroedende ende voor siende hoedanich ende hoe deerlijck haere conditien sullen worden, in-dien dat de ghene die door blyckelijcke argheyt oft door seer plompe onwetenheyt ons by brenghen de borgerlijcke orloghe: in-dien (seg-ick) dat alsulcke merckelijcke boose oft seer onvoorsichtighe ende onwijse menschen/ eens mogen gheraecken ten eynde van haerlieder sorghelijck eñ grouwelijck opset ende voornemen, welck sullen wesen oorsaecke van een ghemeyne ende sekere verderffenisse des Landts. Want hoe dese Landen door het middel van haere eendrachticheyt gheluckigher

zyn

zyn gheweest, alle dinghen hebbende tot haeren wille/ jae te bouen gaende alle de natien onder den hemel in allerhande gheriet ende gemack: hoe door de tweedrachticheyt sonder twyffel den seluen sal toecomen cē meerdere ouervallinge van alle quaet/ van alle wreetheyt ende grouwelijckheyt: besunder hoe de eendrachticheyt te meerder ende te vaster is gheweest ter tydt van de machte ende voorspoet des Landts.

Als ick alle dese sorghelijcke swaericheden by my seluen ouerdencke: so word' ick door dien twijfelende / oft ick my meer sal moeten verwonderen aensiende allesins de groote viericheydt die de herten van veel menschen ontsteect/ die niet en connen ontdecken de Spaensche voornemingen ende intentien van sommighe die onder het decksel van Religie oft van eenighe ghestoortheydt saeyen onder desen staet een saet van borgerlijcke tweedrachticheit/ welck het oprecht middel is om den Spaniaerden wederom eenen inganck te bestellen: oft dat ic meer sal verwonderen de dwaesheydt van d'andere, de welcke door eenen sonderlinghen haet oft door haere eergiericheydt liever hebben hen seluen te versmachten in de asschen van heurlieder Vader-landt/ dan vreedtsaemlijck te leuen met haere Lantslieden ende medeborghers. De practijcken zijn gheweest verscheyden ende beleyt door menigerleye sorte van menschen/ d'eene tot deser, ende d'andere tot dier meyninghen: maer de sorghelijckste van allen zyn eerst aengericht gheweest in Henegouwe door sommighe besondere vyanden der ghereformeerde Religien/ die hen laten duncken dat sy noch niet ghenoech versaet en sijn van het onnoosel bloet / daer sy soo dickwils versmoort droncken af sijn gheweest/

ende

ende den welcken naemaels naeghevolcht hebben/ sommighe van Artoys ende van Douay/ die langen tydt te vooren van gelijcken hadden beworpen ende voorghenomen eer die van Henegouwe: maer sy en conden haeren aenslach niet wel te wercke gestellen/ tot der tijdt toe dat sy onder een ander fraey bedecksel hebben wtgheroeyt met vermoordinghe ende banninge de gene die haere Spaensche aenslaghen te seer ontdeckten ende te voorschijn brachten. Ende hoe-wel dat ick ouer sommige maenden ghenoech te vooren hebbe bemerct/ wat eynde dat dusdanige aenslagē soudē hebbē/ eñ dat my dochte so wel om nae mijne cleyne macht die te helpen keeren, als om te beschermen de sacke van de ghereformeerde Religie/ waer af ick door Godts gracie professie doe: ende nae-de-mael dat de vyanden van de ghemeyne ruste ende van onse eendrachticheyt aen-ghenomen hebben het bedecksel van de Religie om voort te stellen de tyrannije der Spaniaerden: dat my dochte (seg-ick) datse cleyn werck maecten van te publiceeren teghen ons-lieden haeren boosen wille: dat het oock seer nootsaeckelijck was hen-lieden te antwoorden/ om te proeuen door den wech der gerechticheyt/ hen wederom te brengen op de bane van de ghemeyne welvaert dees Landts: oft ten minsten hen te beletten van te drucken inde herten van sommige die noch niet ghenoech onderricht en zijn van onse rechtveerdighe saecke, eenige valsche meyninghen van ons/ ende de selue ganschelijck van ons te verbremden. Aenghesien dat wt haere woorden lichtelijck was te concluderen / dat den wech soude ghemaect sijn tot eene so schaedelijcke inlantsche orloghe/ so dat d'eene soude oorsaecke nemen om d'een partije te ouervallen, ende d'andere om hen te be-

schermen

schermen. Nochtans heb ick dickwijl ende langhen tijt wtghestelt dat te doen ouermidts veel redenen. Ten eersten hoe-wel dat wy door de gratie Godts syn geweest d'eerste die door onverdrachelijcken arbeyt/ door swaere oncosten ende door groote stortinghe van onsen bloede/ ons-lieden ghestelt hebben teghen de Spaensche tyrannijen: hoe-wel oock dat doen ter tydt in onse ellendicheden vele van onse Landts-lieden teghen alle recht van menschelijcke beleeftheyt/ tegen ons openbaerlijck orloghe voerden, de welcke wy nochtans hebben ghespaert soo seer als ons moghelijck is gheweest: hoe-wel oock dat wy noch nu teghenwoordichlijck van meyninghe syn/ alle d'wterste te lyden om den ghemeynen vyant te wederstaen/ ende ons leuen ende alle ons goet te waghen tot bescherminghe van allen/ zoo wel van d'een Religie als van d'andere: soo dat onse verdiensten ende vromicheden wel verdienden te worden bekent door een gunstighe danckbaerheyt: Nochtans ter contrarien syn de gheschriften gheschreuen teghen ons soo spytich ende ouerlastich geweest/ dat my niet en dochte moghelijck te wesen hoedaenighe soeticheyt oock dat ick voorghenomen hadde int antwoorden/ sonder te gebruycken woorden die beter souden hebben moghen dienen tot blaesbalcken om het vier van tweedracht te doen branden/ dan sy souden hebben ghedient om wt te lesschen. Alsoo dat door de voorseyde redenen seer grouwelende de inwendighe tweedrachten, my dochte veel beter te wesen dat ick ende myns ghelijcke ons souden onthouden van te schryuen/ dan door onse verantwoordinghe/ al waere die rechtveerdich/ noch meer te verstooren de ghene die niet anders en schenen te soecken dan een blyckelijcke

oorsaecke

oorsaecke om hen te scheyden van onse vrientschap ende verbontschap. Voorts ooch ghelijck den siach veel cleynder is die geenen weder-stant en vindt: alsoo verhoepte ick ooc dat met der tydt de gene die ghenoechte raepten in alsulcke twisten/ verwonnen door onse verduldicheyt/ oft kennende beter onse intentie, door d'exempel van de ghene onder ons die sy selue bekennen wyser ende sedigher te zijn, haere meyninghe souden veranderen/ ende lieuer souden ons lijden vreetsamelijck met hen-lieden levende/ dan midts ons-lieden te willen vervolghen/ tsamen deerlijck te verliesen dit ouer-schoon ende neerachtich Vader-landt.

Maer nae-de-mael dat de moet-willicheyt van sommighen sulck is/ dat sy niet te vreden en zijn/ gheschent te hebben teghen alle waerheyt onsen naem ende faem: ende strecken nu zoo verre dat sy met de woorden niet ghenoech en hebben/ maer tot de daet comen/ ende openbaerlijck betoonen dat sy onse verderffenisse gheheelijck soecken/ die sonder verwoestinghe des Landts niet en can geschieden: ende dat zy om tselue te voorderen teghen haeren eedt/ tracteren met den ghemeynen vyandt des Vader-landts/ om te vernielen door de tyrannische fortsen der Spaniaerden het meeste ende beste deel der inwoonders van den selue Lande: ende siende dat door dien dat wy de lasteringhen ende loghenen niet en hadden ghestraft, sy lieden hoochmoedigher waren ghewo[r]den/ ende meynden dat ons swygen was ghebreck van de saecke/ ende haer-lieder beschuldinghe victorie: zoo heeft my goet ghedocht niet langher te swyghen, ende hen te antwoorden met de meeste sedichheyt, zoo seer als my moghelijck is/ ende zoo seer als het exces van haere woordẽ

my

my sal toe laeten. Ick sal my geerne onthouden van iniurie met iniurie te vergelden/ende sal te vreden wesen te beschermen onse onnooselheyt/ ende te verclaeren slechtelijck ende naectelijck ghelijck de natuere der waerheyt dat heyscht, hoe seer dat zy selue hebben ghedaen teghen haere trouwe ende belofte: wat schaden dat het Landt heeft gheleden ter oorsaecken van henlieden ende noch ghestelt is te lijden/ ist dat zy blyuen by haer opset, eñ den Spaenschen treyn willen vervolghen dien zy begonst hebben: Maer ick sal ten eersten bidden alle goede deuchdelijcke lieden van Arthois ende van Henegouwe die verdruct worden door de autoriteyt van sommighen/ ende oock alle simpele ende slechte die verleyt zyn door de loose listen van de ghene die den Spaenschen aert int lijf hebben/ dat sy niet qualijck en nemen dese onse verantwoordinghe: midts dat zy wel ghenoech weten, dat niemant en sal moghen onnoosel oft onschuldich blyuen daer aentichtens ghenoech is: ende dat oock niemant en mach geblameert worden, die zy seluen verweert als hy bevochten wort/ ende die zy seluen alsoo verweert / dat hy niet anders en soect dan de wel-vaert van den ghenen die hem comt bevechten teghen alle recht ende reden. Het is wel waer dat de gheschriften die onse betichters hebben wtghegeuen, niet stracx en worden onslieden toegheschict/ maer beswaren met seer groote schulden mijn-Heer den Aertsch-Hertoghe, mijn-Heere den Prince van Orangien, myn-Heeren van den Raedt van Staten ende van de generale Staten: maer midts dat zy noch niet te vreden en zyn met den laster dien zy wtghestort hebben tegen d'eere van dusdaenighe personagien: zoo is haerlieder eyndelijck opset ons-lieden gänschelijck te ver-

derven

dernen/ ende wt te roeyen/ oft ons te bedwinghen te verlaeten de Euangelische waerheyt/ om welcke wy soo veel hebben gheleden. Niemant en darf hem seer verwonderen ist dat de noodt ons bedwingt te comen tot rechtveerdighe bescherminghe van onse saecke, in de welcke wy geen-sins en begeeren eenē anderen te quetsen/ maer allen menschen behulpich te wesen / ende te betoonen hoe schadelijck dat het eynde is, welck de ghene voornemen die veroorsaeckers zyn van dese ongheregeltheyt: ende ter contrarien, hoe proffijtelijck ende nootsakelijck dat onse intentie is, om te beletten ende te keeren de gemeyne verderffenisse van desen Staet.

Wy zijn gheaccuseert als meyneedighe eñ trowloose ghedaen hebbende teghen onse belofte van de Pacificatie van Ghent ende van de navolghende Unie/ als ketters/swermers, niet anders soeckende dan wt te roeyen het heylich Catholijck Apostolisch gheloove, welck zy Roomsch heeten / ende dat ter oorsaecken van ons het Neder-landt gheblameert wort de gantsche werelt door/ als vol wesende van Ketters, vyanden Godts/ ende der heyligher Religien. Eyndelijck dat wy den wech baenen tot den tweedracht des Landts / volgende de Prophetie van Escouedo. Dat sy-lieden daer teghen zyn seer ghetrouwe ende vast blyuende int heylich Gheloove ende in de Catholijcke Religie, beweerende d'eere van t'Neder-landt/ ende hant hauende de welvaert ende de ruste des Landts/ volgende de gheswozene Unien. Ick vraeghe hen/ eer dat wy dieper in de materie comen/ wat dat sy ordeelen van myn-Heer den Aertsch-Hertoghe, myn-Heere den Prince van Orangien/ de Prelaten/ Edelen/ ende andere ghedeputeerde/ zoo wel van den Raet van State als

van de Generale Staten: wat dat zy ordeelen van
andere Prouincien die van haer advys niet en zyn.
Sullen zy ſegghen dat zy alleen wys zyn, alleen
ghetrouwe/ alleen liefhebbers der ghemeyne wel-
vaert? Maer haerlieder grootſcheyt ende verwaent-
heyt is ſulcx/ dat zy gheen ſwaricheyt en hebben
ghemaect van de ghene te heeten verraeders ende
trouweloose die gheconniueert hebben (alſoo zy
ſegghen) tot de Pacificatie der Religien ghemeyn-
lyck ghenaemt den Religions-vrede. Soo en mo-
ghen wy dan dit zoo qualyck niet nemen, als wy
ons-ſeluen vinden verſelſchapt in der ſaecken met
zoo groote perſonagien ende van ſulcker auctori-
teyt, der welcker deucht/ wyſheydt ende experiencie
bekent ende beleden zyn door de gantſche wereldt/
iae door de eyghene vyanden. In-dien dwaelinghe
eenich-ſins mach geexculeert worden dat moet ge-
daen worden als ſy met orden eñ raet ghelchiet is.
Wy hebben begeert de vrye exercitie oft oeffeninge
van onſe Religie: wy hebben int corte ghetemon-
ſtreert de grouwelijcke vervolgingen die wy hebbẽ
geleden door vier/ ſweerdt/ water/ ban/ verlies van
goeden: wy hebben doen ouerſien het oneyndelyck
ghetal van de ghene die begheerden te leuen nae de
Euangeliſche reformatie: d'exemplen van Keyſers/
Coninghen, Potentaten, Republiken die toelaten
eñ verdraghen verſcheydenheyt der Religien/ den
vrede eñ d'eendrachticheyt die zy hebben: eñ ter con-
trarien de verderffeniſſen eñ verwoestingẽ die ouer
al comen/ als d'een Religie d'ander wilt wtroeyen.
Wy hebben (ſeg ick) deſe ſaecken voorghehouden.
De Princen eñ Heeren die ghy-lieden eñ wy-lieden
hebben genomen voor onſe Hoofmannen eñ Leyts-
mannen hebbẽ ons dat verwillicht. Wie heeft meest
B gefael-

gemelgieert: wy-lieden met te begeeren tghene dat onse conscientie ons beval: oft sy-lieden met te verwilligen tgene dat hen gedocht heeft dat de conditie des tydts en̄ de welvaert des Landts was heysschēde? Ghy-lieden sult seggen dat zy meyneedich zyn. Maer wat hooveerdije ist/ dat eene oft twee Provincien/ al waeren zy oock van een advijs (welck wy wel weten dat niet waer en is) souden willen d'andere op eten/ hen de wet stellen/ ende d'eere van alsulcke Princen en̄ Landts-Heeren met voeten treden? Maer ist dat wy nu opentlijck seggen tgene dat wy te vooren hebben ghesimuleert, meynende dat ghylieden met der tydt sout wyser worden, en̄ welc niet-te-min waerachtich is/dat ghy-lieden met uwe mede-plegers gebroken en̄ gheschent hebt de alghemeyne belofte, en̄ hebt ghedaen teghen belofte ende eedt/ hebt den vyandt gestelt in onsen inghewande/ zyt ondanckbaer den genen die v verlost hebben wt de deerlijcke tyrannije der Spaniaerden/en̄ dat ghy lieden tot vergeldinge van zoo goede diensten de selue nu toe-eyghent tot de doot/ na v-lieder oude gewoonte: wie sal connen ghevordeelen van ons geschil/ dan onse Ouerheyt van den Raet van Staten en̄ de Generale Staten: de welcke u-lieden al-reet door uwe eyghene bekentenisse verordeelt hebben, nae-de-mael dat ghy-lieden accordeert dat zy ons geabsolueert hebben? Maer wy zyn te vreden dat wy geen ouerhant van authoriteyt en hebben: laet ons allecnlijck sien de saecke in zy seluen: laet ons uwe redenen vergelijcken met de onse: laet ons comen tot de iusticie en̄ gerechticheyt, en̄ laet ons wegen tgene dat goet/ orbovrlijck, iae nootsakelijck is den Vaderlande: dat elck onderdanich zye der billicheyt en̄ rechtveerdicheyt/oft dat hi gehouden worde

voor

voor een schelm eñ booswicht. Hier worde ic weder om bedwonghen ootmoedichlijck te bidden allen vromen lieden van Artois eñ van Henegouwe, die niet gemeyns en hebben met dese boose practijcken eñ argelisten, dat zy niet en meynen dat myne woorden tot hen-lieden strecken, maer tot sommige bloet gierighe eñ seer wreede menschen/ die wtgeuen dat het beter is te vallen in de handen van de Spaniaerden/ dan te lyden de ghereformeerde Religie: die hen noch willen wasschen int bloet van haere Landts-lieden, eñ lieuer dragen de wreedtste eñ onuerdraghelijckste slauernije van de werelt / dan minnelijck te verdraghen de ghene die sy nemmermeer en sullen connen wtgheroeyen oft verwinnen met de gratie Godts: eñ haere oude vrijheyden eñ Priuilegien behouden in gheluckighen vrede / eñ door dit middel onsterffelijcken lof vercrijghen by alle natien onder den hemel.

Sy seggen dat wy tgheloone hebben ghebroken/ eñ gedaen teghen de Pacificatie van Ghent/ te wetẽ dat wy gepresenteert hebben Requeste, begeerende vryheyt van d'exercitie van onse Religie eñ voorts volgende tghene dat onser Ouericheyt heeft beliefť ons te verwilligen: dat wy tselue exercitie hebben gedaen: dat sommige van ons-liedẽ bedreuen hebbẽ groote excessen teghen veel persoonen: dat die van Hollant eñ Zee-lant ondanckbaer zyn van zoo veel weldaden die zy van hen hebben ontfanghen.

1. Wy antwoorden op d'eerste: Al en hadden wy van poinct tot poinct niet onderhouden de Pacificatie van Ghent: dat wy niet geouden oft verbonden en souden zyn sulcks te doen: iae dat wy geene verbintenisse daer toe en hebben / noch om het deuoir dat wy mochten hebben tot den Coninck/ noch oock

ter saecken van onse medeborghers die Catholijcke genaemt worden/ midts dat de selue Pacificatie van hen ghebroken is in dusent ende dusent manieren.

2. Op het tweede: Dat wy die in geenerleye wyse en hebben gebroken: maer hebben ons gehouden in de termen van de voorseyde Pacificatie eñ Unie.

3. Op het derde: Al hadden wy ettelijcke van ons lieden bouen schreue gegaen in sommighe pointen: dat de excessen van de gene die ons accuseren, sonder vergelijckinghe veel schadelijcker zyn den state: eñ dat de fauten van onsen volcke/ d'walingen zyn daer men lichtelijck remedie toe can ghevinden: maer de fautẽ bedreuen door sommige van onse aenclagers, zyn openbaere verraderijẽ eñ crimẽ van perduellie.

4. Ende op het leste: Al en waere de Religionsvrede niet veraccordeert in de plaetsen daer hy veraccordeert is: dat-het noot-saeckelijck soude wesen dien aen te nemen: eñ die dien belette, soude wesen waerachtich vyandt des Landts/ welc niet en can ter saken van veel Prouinciẽ ander-sins blyuen staẽde.

Het recht eñ de redene leert ons, iae de nature selue/ eñ de ghewoonte ontfangen eñ ghebruyct onder de menschen: Ist dat een contract gepasseert is met eenighe solenniteyt die daer toe gedaen mocht worden: in-dien die gebroken wordt van een van de partijen/ dat het contract gheheelijck daer met ghebroken wort. Een accoort/ contract eñ verbont is gelijck een voute de welcke onderhoudẽ wort van twee columnen: ist dat d'een failliecrt ter wyle dat d'ander vast blijft staende/ so en isser gheen voute meer/ maer eene columne die noch tot de voute mach dienen/ door de behendicheydt van eenen goeden werck man/ die d'ander colomne sal mogen weder-om op richten/ eñ de voute daer aen maecken. Alle de weerelt moet be

kennen

kennen/ dat de Pacificatie van Ghent is een cōtract eerst gepasseert met de Staten van dese Landen/ jae met den Coninck die daer mede in was verbonden, soo dat hy die na-maels heeft geratificeert ende van weerden ghehouden/ alsoo dat blyct aen het Edict perpetuel: Laet ons nu eens sien: Al waert also/ dat wy de Pacificatie gebroken hadden midts begeeren onse Religie (welck nochtans met der waerheyt nz en sal bevonden worden:) oft wi verbonden zyn ge-weest in het contract welck ten eersten gebrokē was zoo wel door den Coninc selue, als door de gene met de welcke wy te vooren gecontracteert hadden.

Ter seluer tyt als Don Jan dē eedt dede/ en swoer hy doen oock niet met den Focker/ met Treion/ eñ met andere onse verderffenisse? Die dat loochent/ die doet zoo veel als oft hy loochende dat de Sonne in den hemel is: aengesien dat het yegelijcken blyc-kelijck genoech is: eñ zyne eyghene brieuen mogen noch getoont worden: ghy-lieden myn-Heerē hebt-se selue gepubliceert met ons. De Macciauelsche re-glen van Escouedo en zyn die niet bekent oock van die van Artois eñ van Henegouwe? Men sal seggē dat Don Jan/ Escouedo, Rhodas, de Graue van Barlaimont/ de Heere van Vaus/ eñ andere dier-ge lijcke alsulcke aenslaeghen hebben ghemaect sonder hooger raet oft auctoriteyt: Voorwaer de brieuen ge teeckent met de eyghene hande van den Coninck eñ van den Secretaris Saias sullen contrarie betoonē. Want wat was het principael opset van den Raet die beval dat Rodas van d'een zyde wt den Lande soude trecken, als Don Jan van d'ander zyde daer in sou-de comen: ende dat hy soude laeten t'Antwerpen ten huyse van Balthasar de Lopes een goede instructie? Hadden zy oprechtelijck willen houdē de Pacificatie

van Ghent/ waer toe dienden dese dobbele trekē van den Houe? Op dat ick swyge t'gene dat door anderē ontdect is/ eñ wel warachtich gemaect door de gene die daer tegenwoordich waren: te weten/ dat Don Jan ontfinck den vierdē dach van October/ int Jaer M.D.LXXVJ. een secrete instructie die hem ouergegeuen werdt door den Secretaris Anthoni Perez te Madril/ nae dat hy die gecommuniceert hadde dē Marquis van Aguillar: welcke ganschelijck contrarie was der gener die hy den Statē herwaerts ouer heeft ghegheuen. Maer ten is van geenen noode te blyuen staen op waeninge oft vermoedinghe: naede-mael dat de daet openbaer is. want het in-nemē van het Casteel eñ van de Stadt van Namen, het innemen van t'Casteel van Antwerpen gedaen onder den druym/ door het middel van den Heer van Trelon/ betoonen ongchetwijfelijck dat Don Jan eñ de gene vande welcke hy zynen last eñ zyne auctoriteyt hadde/ geen dinck ter weerelt min en dachten, dan de Pacificatie van Ghent te houdē: maer gelijc sy cloec eñ behendich syn in alle saeckē, hadden essen het volc gevonden dat hem soude hebben laeten bedrieghen/ en hadde Godt ons-lieden niet verweet gehadt op de heyde van Bordeaus goede vrienden eñ van onse Religie/de welcke dese brieuen t'allen gelucke in handē creghen/ die ons-lieden ganschelijck hebben ontdect haerlieder aenslach. Den lesten handel van den Heer van Selles spreect wel opentlijcker: want hy verclaert in propre termen/dat de Coninck geensins en verstaet te houden de Pacificatie van Ghent. So ist dan ongetwijfelt, dat van des Coninex wegen ende van Don Jans wegen (de welcke valschelijck ende tegen de Priuilegien des Landts seyde dat hy was des Coninex Generael Lieutenant: al was hy warachtich

rachtich vyant van de wel-vaert eñ ruste des Lants) den eedt gedaen voor de Pacificatie van Ghent/ ge- schent eñ gebroken is geweest: welck de blinde selue hebben moeten bekennen: Och oft sommige die na- maels den Lande seer goede diensten hebben gedaē, zoo wel hadden geweten in tydts de voorseyde liste eñ loose vonden/ gelijck sy wel ghetrouwelijck ghe- waerschouwt waren door haere goede eñ getrouwe vrienden/ eñ naemelijck door myn-Heer den Prince van Orangien. Ist datter nu questie is van de gene met de welcke myn-Heer de Prince eñ de Sta- ten van Hol-lant eñ van Zee-lant eñ haere bontge- nooten/ die blyckelijck van onse Religie waren/ ge- tracteert hebben: eñ ist dat wy willen examineeren in hoe veelerleye manieren dat sy de voorseyde Paci ficatie hebben gebroken: zoo sorg-ick dat midts seg- gende tghene dat ons kennelijck is/ sommighen sal duncken, dat wy liever hebben te berispen de gebre- ken van anderē dan onse rechtveerdicheyt te bewee ren. Nochtans midts dat wy aldus bevochten ende gelastert worden door gedructe eñ wtgegeuene boec ken: zoo bedwingt ons den noot ons-seluen te ver- weeren, oft eer de waerheyt/ iae den gemeynē stant des Neder-landts, die niet en soude connen blyuen staende als wy verdoruen waeren (welck wy wel derren seggen) gelijck hy begost heeft zynen aessem weder-om te verhaelen door onsen arbeyt/ nae een lange ende wterlijcke tyrannije.

Ten eersten: Ter tydt als Don Jan met zyn volk hier int Landt was gecomen/ is blyckelijck geweest dat de gene die seyden dat sy onse bontgenooten wa- ren, hem hebben ontfangen eñ aengenomen sonder advijs eñ tegen den danc van myn-Heer den Prince eñ van de Staten van Hol-lant eñ Zee-lant: welck open-

openbaerlijck was tegen de nature van de Unie: eñ hebben doen gebroken haeren eet/ ganschelijck (ten minsten door de gene die bel-haemels waerẽ van dit bedrijf) tot spyt van de Religie die wy beweeren eñ door Godts gracie beweert hebben te wesen alleene de gene die den mensche leert waerachtichlijc Godt aenbidden. Hem ontfangende/ zyn zy tsamen veraccordeert met boose conditien/ streckende tot de verderffenisse des Lants, eñ den gantschen Neder-lande tot grooter schanden: geuende groote loonen eñ gagien den dieuen/ schelmen/ eñ straetschẽders/ Spaniaerden/ Italianen/ ende Albanoosen/ die tgantsch Landt berooft, geplondert eñ gebrandtschat hadden. Ende ten haete van myn-Heer den Prince van Oranien, (van den welcken nae Godt zy moesten bekennen haere verlossinge gecreghen te hebben) en hebben sy geen mentie ghemaect van synen Sone den Graue van Bueren/ wreedelijck gehouden in Spanien tegen alle recht van nature/ eñ tegen de Priuilegien van Brabant: betoonende niet alleenlijc hare ondanckbaerhz tegen myn-Heere den Prince/ maer oock haere onnatuerlijcheyt teghen den voorseyden Graue, wiens naeste vrienden eñ magẽ/ Lants-liedẽ eñ medeborgers sõmige van henlieden zyn geweest.

Ende hoe wel dat wy zoo ondancbaer niet en zyn/ dat wy souden willen ontkennen dat de ouercomste van myn-Heer den Aertsch-Hertoge in dese Landẽ, den seluen Landen veel profydts heeft by-gebracht: eñ dat wy niet en souden stoutelijck voor alle de weerelt verclaerẽ/ dat wy hẽ veel meer aensiens/ diensts eñ gehoorsaemheyts hebben bewesen, dan ghy-lieden Heeren van Henegouwe/ ende van Artois/ eñ van Douay: Nochtans de ghene die hem aller eerst ontboden hebben in desen Lande/ wat deucht datter

naegevolgt zyt(nae-de-mael dat de raden nemmer-
meer en mogen gerecht verdicht worden nae tgeval
vanden wt-ganck) hebben dat gedaen niet alleenlic
sonder de wete eñ dẽ wille van Myn-heer den Prin
ce/van de Staten van Hol-lant eñ Zee-lant/ eñ son-
der henlieden yet daer af gecommuniceert te hebbẽ:
maer oock sonder advijs van myn-Heeren de Gene
rale Statẽ des Neder-landts:zo dat hi eer was over
gecomen dan de bontgenooten in de Pacificatie van
Ghent daer af geadvertcert waren. Ic bidde v-liedẽ
myn-Heeren,aenmerct doch/met ons-lieden/sonder
passie oft beweginge des gemoets/oft wy alle dingẽ
willen nemẽ met rigueur eñ strafficheyt/gelijc ghy-
lieden doet/(welck wy niet en hebben gedaen/maer
hebben ons gehoorsaemlijck gestelt) hoe soudt ghy-
lieden connen houden staende/ dat ghy-lieden hebt
ontboden zyne Altesse/volgende de Pacificatie van
Ghent:eñ dat ghy-lieden midts hẽ ontbiedende niet
en hebt de selve openbaerlijck gebroken:ende noch-
tans en hebben wy daer-om geen vyants hert tegen
v-lieden getoont:maer hebbẽ ons geern vernedert/
hopende dat ghy-lieden ons soudt wesen goede broe
ders ende medeborghers:eñ hebben ter saecken van
dien veraccordeert tghene dat v-lieden heeft belieft.
Ic laet staen de voorwaerde die uwe medeplegers
hebben gemaect met Don Jan ter tydt als hy te Na-
men was/de welcke al tsamen zyn gemaect geweest
sonder de wete eñ tegen den danck van die vã Hol-
lant ende van Zee-lant/ ende tegen den raet vã myn
Heer den Prince van Orangie/welcken volghende
men op eenen corten stont den vyant mocht verder-
ven/eñ verdrijven: Maer van dien tydt af toondẽ de
voorseyde bontgenooten blyckelijck genoech haer-
lieder wterste meyninge/te weten,peys te maecken,

om daer nae wt te roeyẽ de gereformeerdẽ Religie: ende daer-en-tusschen werden zy van Don Iã met een soet toomken beredẽ/tot dat hy se verregenoech hadde,ẽ dat hy zyn stercte hadde vergaedert/ daer met hy in corter stont d'onse ouerwont. Oock moet ick seggen/dat die van onse Religie alleen door hare lofselijcke doot oorsaecke ẽ middel hebben gegeuen der restẽ van de armeye om haer lyf te salueerẽ. Wat sal ick seggen van de practijcke der Geestelijckheyt,ẽ van sommige Heeren die te Ghent waren vergadert gheweest: Haerlieder opset was ghenoech bekent: want yegelijck weet wel,siende dat die van Brabãt d'aller eerste hen dapperlijck stelden tegen de wreetheden der Spaniaerden,ẽ aller best verbonden bleuen met de Staten van Hol-lant ẽ Zee-lant hoe zy hebben beneerst te locken myn-Heer den Aertsch-Hertoge tot Dermonde te scheyden Vlaenderen vã Brabant/ midts maeckende te Dermonde een bolwerck tegen Brabant:ẽ om tot desen bedrijue aller eerst te mogen geraecken, maecten haer opset, een geschrift te wercke te stellen/ om desen aenslach den Hertoge van Aerschot wys te maecken/ẽ daer nae door zyn middel te betreckẽ myn-Heere den Aertsch Hertoge tot sodaenige practijcke. Ende hoe-wel dat wy ons laeten voorstaen dat-het nẽmermeer en souđe zyn geweest in de macht van de voorseyde Geestelijckheyt ẽ van de Heeren/den Aertsch-Hertoge ẽ den voorseyden Hertoge te betrecken tot soo sorgelijcken tractaet ende zo schadelijcken voor de Landẽ: Nochtans moet-men bekennen/al en hadden die vã Ghent noyt anderẽ dienst den Lande gedaen,dan te beletten zo schadelijcken aen-slach van te scheyden de twee principale Prouinciẽ: zo en soudẽ noch de leuẽde noch nacomelingen hen niet genoech connẽ ver-

gelden

gelden na haere goede verdiensten ter sake van die.
Can men beschuldigen oft geseggen datter yemant van die van Hol-lant, van Zee-lant/van de bontgenooten/ oft oock van de gereformeerde, in den leger van de vyanden is oft eenich verstant met hem heeft int heymelijck oft int openbaer? Nochtans sien wy zo veel Heeren/ Edel-lieden eñ Soldaten/ die doẽ ter tydt contracteerden met myn-Heer den Prince ende met de Staten van Hol-lant eñ Zee-lant/ nu ter tydt in den leger der vyanden: alsoo dat wy wel moghen vastelijck versekeren/ dat het Landt zo veel verdriets eñ schaden nu en lydt door de Spaniaerden eñ andere vremde natien/ als door zyne eyghene kinderen, indien dat kinderen mogen gheheeten worden bastaert kinderen eñ die tegen haere moedere tsamen gesworen hebben: eñ nochtans zynt de gene die van v-lieden worden geheeten goede Catholijcke, ende meestẽ deels wt v-lieder Lant vã Henegouwe eñ Artois.
Aengaende den Heere van de Motte, segt my doch/ en heeft hy zynen eedt eñ belofte nu gebroken, midts eedt doende den vyandt: sonder den zynen wederõ te senden aen de Generale Staten? Segt doch/ met wien dat hyt hiel. Voorts oock doen de Hertoge vã Alenson hier int Lant is gecomẽ, (ic en disputere nu oft zyne overcomste nuttelijck is geweest oft nu, daer laet ick grooter lieden met geworden) wie heeft hem ontboden? De gene die hem ontboden hebben/ ende die hem hebben ontfangen in de stedẽ/ iae in de hooft steden: hebben die onderhouden de Pacificatie van Ghent oft niet? wy gelooue wel dat haerlieder intẽtie niet quaet en is geweest/ eñ dat sy gemeynt hebbẽ den Lande eenen goeden dienst te doen/ hadde haerlieder raet gevolgt geweest: Maer wouden wy met den wtersten te wercke gaen in alle saecken ghelijck

ghy-lie-

ghy-lieden: wy souden ons wel breeder connen ge=
maecken op dese sake gelijc ghy-lieden elders doet.
De gene die hem sonden van haeren wyn int passee=
ren te Lens/die hem sondẽ van haere confijtsels/ die
onder den schyn van eenighe affairẽ trocken van A=
trecht tot Conde/ende deden voorts van daer eenen
spronck tot Bergen/ wesende personagien van quali
teyt/die den Staeten hadden gesworen:seg: my,on=
derhielen die na v advijs de Pacificatie van Ghent?
Ende de Statẽ van Artois die haere Ambassadeurs
tot hem sonden te Bergẽ in Henegouwe sonder or=
lof van de Generale Staten: onderhielden die de ge
sworene Unie? Maer/ al bedrogen zy hen seluen/ en
lieten zy hen niet duncken dat zy effen een hooft had
den gevonden om die van de Religie ganschelijck te
vernielen? Ende hoe-wel datter van dien tydt af ge
nooch was om daer van te spreken: nochtans en heb
ben wy dese feyten niet swaerlijck verbreyt, om te
seggẽ/ dat de gene diet gedaen hadden, verraders eñ
meyneedige schelmẽ waeren: gelijck ghy-lieden t'on
rechte doet, alsoo hier nae v-lieden noch getoont sal
wordẽ. Wie was de Gouuerneur vã Philippe ville?
was hy Catholijck/ gelijck ghylieden noemt/ oft was
hy Protestãt? eñ zyne verraderije eñ wreetheyt was
die achtervolgende de Pacificatie van Ghent, eñ de
gesworene Unie? wie waren de verraders van Lim
borg? wie waeren de meineedige schelmen tegen de
welcke men moeste inspannen te Maestricht/ eñ de
selue bevechten eñ verdrijuen? wien gingen zy aen?
Hielden zy de Pacificatie/ doen zy de stadt vercochtẽ
den Baron van Cheureaus eñ Baptiste de Monte?
wat sal ick seggen van de Doctooren van Louen/ vã
de Jesuiten/ eñ van andere sorten van Monicken eñ
Doctooren/ eñ alle sortẽ van volcke die verstant heb
ben

ben gehadt met den vyant? wat sal ick seggen vandē Abt eñ van synen Neue die onlancx hebben met verraderije den vyant willen ouergeuen de stadt eñ het Casteel van Doornick/ ende den persoon van myn=Heer de Seneschalck? Segt ons/ ghy Heerē/ eenich dier gelijcke feyt van onsen volcke. Ghy-lieden ver wijt ons de Religie/ als oft ghy al-reet betoōt hadt dat sy valsch waere. Ghi heet ons ketters/ schelmen/ eñ vervloecte menschen. Dit zyn iniurien die meer comen wt ongestelthevt des gemoets, dan wt redelijckheyt, die beter dienen den dullen wyuen eñ den papen hoeren/ dan wysen eñ treffelijcken mannen. Want veel Keysers/ Coningen/ Pausen ende andere wysere nae der weerelt/ eñ machtigere dan ghy-lieden, hebbē begost sulcx te proeuen: maer het pack is hen te swaer geuallen. Laet ons eens comen tot het point. wy hebben begeert de Religie: zy is ons ver accordeert geweest: wy hebben die geoeffent: eñ ghy lieden/ dat is die van uwen aen-hanck, hebt gedaen de dingen die hier bouen verhaelt zyn. Jck sal noch voorder vaeren. Leest eñ herleest het Gebot van de Pacificatie, ick spreke tot v-lieden ghy Heeren die geregeert hebt het Landt van Artois/ ende uwer ge lijcke. Het fondement van het accord is/ om malkanderen te hulpe te comen met cracht/ met raet/ eñ alle middelen. Maer soudt ghy-lieden wel connen bewijsen dat in seuen maenden herwaerts ghy-lieden hebt gesonden tot de generaliteyt een myte? Hebt ghy=lieden onderstant gedaen dien van Henegouwe oft dien van Brabant/ die alleen gedragen hebben den last van eene zoo swaere orloge? iae ghy hebt de penningen by v-lieden gehouden, eñ hebt tegen uwen eedt ende belofte d'armeye deerlijc laeten steruen vā honger eñ comber: waer door den ouerleden Graue

van

van Bossu / den Vice-conte van Ghent uwē Gouverneur, eñ anderen Hooft-lieden de vloghelen syn gecort geweest: En is dit niet openbaere verraderye? Ic spreke den genen aen die oorsake hier af zyn. Het arm volck meynt al cōtrarie / eñ craeyt op de gene die de auctoriteyt hebben, maer het middel is hen benomen geweest door zo fraeye bewinders der gemeynten. Noch hebdy veel qualijcker gedaen: Ghy lieden hebt tegen uwen eedt eñ belofte ghemaect in sonderheyt verbont met den genen den welckē ghy met de generaliteyt des Landts verclaert hebt vyāt. Antwoort eens met goeden bescheede: wie heeft ghebrokē de Pacificatie vā Ghent / eñ de Unie zo hoochelijck gesworen? wie zyn de meyneedige eñ trouwelooſe tegen Godt ende de menschen? Dit zyn uwe fraeyheden eñ lieffelijcheden daer ghy uwe vrienden met aenhout / den welckē ghy-lieden zoo seer zyt verbonden / iae die ghy soudt moeten zoo lief eñ weert hebben als uwe eygene ooghen / waert ghy anders wijs. In-dien dat ghy-lieden selue niet antwoordē en wilt, soo sullen andere voor v-lieden antwoordē / te weten de gantsche weerelt ouer al eñ alle de nacomelinghen, de welcke v-lieden sullen houden voor vervloecte menschen / ist dat ghy v niet en betert.

Dit is dan ten eersten tgene dat wy ulieden antwoorden, ghy Heeren: Al hadden wy de Pacificatie ende Unie gebroken / oft al en hadden wy ons niet gantselijck daernae gereguleert: dat wy daerin niet en souden verbonden zijn noch ouermidts den eedt dien wy den Coninck mochten hebben ghedaen / oft v-lieden oock: aengesien dat die duysent mael gebroken eñ ouergetreden sijn geweest door den Coninck eñ synen Spaenschen Raet / eñ door v-lieden, dat is / door v-lieden aenhangers / eñ principalijck door de

Geeste-

Geestelijcke/ eñ sommige Edele: Voorts oock om af te slaen v-lieder beschuldinge/ en is ons van geenen noode meer te antwoorden/ dan slechts nae den gemeynẽ regel inde rechten, te weten: Dat niemãt ontfancbaer en is om te beschuldigen eenen anderẽ van een feyt, daer hy selue schuldich in is.

Siet hieraf sijt ghy merckelijck ouerwonnẽ, ghy Heeren. Laet ons nu sien het tweede poinct: te weten, oft wy die gebroken eñ ouertreden hebben oft niet. Ghy-lieden, seyt-dy, hebt gebroken de Pacificatie eñ de Unie. waer in? Daerin/ sult ghy seggen/ dat wy gepredict hebben. Ick vrage v-liedẽ: En isser niet een onder v-lieden die vleesch gheten heeft inde Vasten nae de gemaeckte Pacificatie? Oft en isser niemandt die also stoutelijck heeft gesproken vande groote ende plompe abusen, dat hy in grooter perijckel soude hebben ghestaen dan de Heeren van Bredan ghestelt waere doen d'Inquisitie regneerde/ hadde hy in sulcken tijdt geleeft? Is dat gedaen teghen de Pacificatie van Ghendt? Ghy-lieden sult seggen / dat ghy gheen ministers en hebt gehadt die gepredict hebben: welck wy wel geloouen/ eñ wetẽ oock wel waer-om. Maer dat-men segghe wat men wille: Is de Pacificatie van Ghent ende de gesworen Unie een contract van soodaniger natueren/ dat het de mensche nz en soude mogẽ ontbinden? Mijns deels en weet-ick geen van sulcker naturen, dan het houwelijck. want ick houde voor eenen ongetwyfelden regel des wets: dat het geoorloft is eenen van de contracteerende partije/ het contract te verlaten/ hoedanich dat het zye, oft van scherpen rechte oft vã goeder trouwen/ aleer dat het contract volmaect is: oft oock nae het volmaect eñ besloten contract/ als beyde de partijen daer met te vredẽ zyn. Ick laet va-

ren

ren tgene dat hier te voren geroert is: te weten/ dat ghy-lieden door ws selfs bedrijf zyt afgeweken van het contract: eñ hebt achtervolgens onſ-liedē macht gegeuen van gelijckē te doen: Maer al en hadt ghy-lieden dat niet gedaen: is onſ-lieden verboden door het Gebot der Pacificatie/ te begeeren eñ te versoecken by wege van rechte, tgene dat ons dunct bequaē te wesen voor onse consciētie? iae voor de wel-vaert des Landts? Ende ist dat onse medebroeders ende medeborgers hen voegende na den noot des tydts/ onſ-lieden hebben quijt gescheouden onse obligatie/ zo en sal ons geen man van verstande connē beschuldigen van trouweloosheyt. Nu ist alsoo, daer ghy niet en cont tegen geseggē/ dat myn-Heer de Aertsch Hertoge eñ den Raet van Staten/ myn-Heeren de Generale Staten/ immers de meeste eñ beste/ goet hebbē gevondē dat dē Religionſ-vrede soude voorgehouden worden/ sy hebben de forme beuat/ eñ hebben die gheapprobeert. Ghy-lieden en hebt het niet gheconsenteert/ sult-dij antwoorden: Dat is waer. Maer van twee dingen is het een seker: Ghy-lieden wilt/ oft dat-men de saecke stelle in de menichte der voysen: eñ alſo sult-dij ongelijck hebben, midts dat wy sonder twyfele de meeste voysen tot onsen voordeele hebben: oft ghy-liedē wilt beweeren dat uwe Prouincien der Generaliteyt niet subiect en zyn. Maer hoorde oyt mensch onredelijcker sake/ te wetē dat ghy-lieden v niet en wilt subiect maecken dē anderen daer nochtans ghy-lieden de minste van allē zyt: eñ wilt dat den meesten hoop onderdaen zye den minsten. waert dat die van Hol-lant ende Zee-lant seyden dat-sy niet meer en willē hebben datter misse gedaen worde int heel Landt: zoo soudt ghy-lieden seggen dat sy ongelijck hadden: Maer Henegouwe

ende

eñ Artois zyn die yet meer dã Hol-lant eñ Zee-lant? Nochtans wilt-dij gebot ende gesach hebben over d'andere met grooter praccherije, als oft ghy-lieden waert den Senaet van Venegie/ eñ d'andere slechts warẽ Candie oft Corfou. Voorwaer als ghy eens ontwaecken sult van uwen slaep zo sult-dij wel bekennen dat ghi seer quaelijck ghefondeert zyt. Ende om v lieden de saecke plat wt te segghen met eenen woorde: Al waert ooc also, dat door de Pacificatie vã Ghent ons verboden ware d'exercitie van onse Religie/ welc niet en sal bevonden wordẽ: nochtans d'obligatie die wy daer in mochten hebben/ soude nu tegenwoordichlijc nul ende van onweerde zyn: want zy ten aensien van dien te niete gedaen is door de auctoriteyt van syne Altese/ van den Raet van State, eñ van de Generale Staten: eñ dat ghy-lieden daer-om ons soudt t'onrechte beschuldigen van meyneedichz ende ongetrouwichept. Jc sal noch voorder comen/ ende sal mogelijck v-lieden meer accorderen dã ghy begeert: te weten dat ghy niet en hebt gebroken de Pacificatie van Ghent, eñ dat sy in haer geheel blyft: maer daer-om en sal ick v-lieden niet accorderẽ, dat wy die hebben gebroken noch in d'een noch in d'ander d'artijckel ghestelt in uwen brief.

Jn den derden Artijckel is geseyt/ dat de Generale Staten sullen vergaderen, als alle dingen in ruste sullen sijn, om onder andere saecken te stellen ordene in de affairen van de Religie in Hol-lant ende Zee-lant.

Jck bidde v-lieden/ ghy Heeren/ waer met hebben wy tegen desen artijckel gedaen? Ten eersten wy en syn noch van Hol-lant noch van Zee-lant, eñ begeeren wel datmen als de vyant wt den Lande verdreuen is/ vergadere de Generale Staten/ om dese sake eñ meer andere die dienlijc sullen bevonden wordẽ.

Maer door desen artijckel wordt ons eer toegelaten voort te varen/gelijck wy hebben gedaen: want tge ne dat merckelijck verclaert is, dat-men voor dē ge- seyden tydt niet en sal tracteeren van het feyt van de Religie aengaende Hol-lant ende Zee-lant, betoont blyckelijck genoech/dat die van d'andere Prouinciē daeraf sullen mogen tracteren t'allen anderen tyden: gelijck tot desen propooste soudē mogen bygebracht worden ontallijcke veel redenen wt de Schrifture ende wt de Rechten/ de welcke wy om der cortheyt wille achter laeten.

Aengaende den vierden artijckel wort geseyt al- dus: VVel verstaende, dat niet georloft oft toeghelaten en sal syn dien van Hol-lant, Zee-lant, oft anderen, van wat Lande, conditie ende qualiteyt dat hy sye, yet te at- tenteren herwaerts ouer, buyten de voorseyde Landen van Hol-lant, Zee-lant ende andere geassocieerde plaet sen tegen de gemeyne ruste ende vrede, sonderlinge te- gen de Catholijcke Roomsche Religie. waer-in ghy- lieden ons met der waerheyt niet en soudt connē be- schuldigen/ van ouergetreden te hebben de termen van t'voorseyt Edict. Het is wel waer dat in sommi ghe plaetsen de crijchs-lieden buyten de schreue zyn getreden/welck ghy-lieden wel weet dat wy niet en prysen: eñ isser eenige ongeregeltheyt van onser zy- den/ die is gebetert geweest: maer aen v-lieder en is geen beteringe ten geenen tyden, aengesien dat door de faute van v-lieder volc, die lieuer hebben gehadt te wreken de particuliere iniurien dan den gemeynē vyandt te wederstaē/eene alsulcke bequaemheyt ons is benomen geweest/die mogelijc nemmermeer we derom en sal te passe comen. Ghy-lieden weet selue wel, oft emmers sult-dijt mogen sien/ alst v belieft/ dat in de steden die den Religions-vrede hebben aen- gheno-

genomen/ de Priesters zoo veel missen doen als hen believt/ sonder tegenseggingе oft beletinghe/ haere clocken ẽn orgelen luyden met sulcke melodye als sy oyt te voren hebben gedaen/ ẽn ick geloove dat ghy hen ongelijck soudt doen/ waert dat ghy-se beclaeg-det: want sy syn seer wel te vreden/ ẽn met groote re dene. Soo volgen wy dan van point tot point den voorseyden artyckel: want wy en doen hen geen let-sel ter weereldt, maer laeten hen doen al wat hẽ goet dunct volgende haere Religie. Ende aengesien dat ghy-lieden nae het wtwijsen van uwe geschriften zo strenge zyt: zoo betoont ons waer dat het in de Paci ficatie staet/ dat wy niet en sullen mogen begheeren onse Religie in Brabant, in Vlaenderen, ẽn ellers: ende die begeert hebbende/ ẽn de selue ons gewille-coort zynde dat wy die niet en souden mogen exerce-ren? Ist dat ghy ons dat niet en cont betoonen/ ge-lijck ghy nemmermeer en sult connen gedoen/ zoo bidden wi v-lieden als uwe goede vrienden ẽn bont-genooten dat ghy ons laet Gode dienen/ na de suy-verheyt van onse conscientie: ẽn dunct v dat wy in dwalinge zyn, so syn wy bereet bericht te worden: Maer ghy sult wel ende wysselijck doen, jae na de re glen van de oude Catholijcke Roomsche Kercke, ist dat ghy doet tgene dat S. Pauwels beveelt: te weetẽ/ dat ghy ons berispt in den geest der liefden/ ende wy versekeren v/ dat wy v daer af seer ootmoedichlijck sullen bedancken. Maer vergeeft ons/ believet v/ ist dat wy niet goet en vinden v-lieder maniere van te schryuen ẽn te spreken soo spytichlijck/ so onbedach-tichlijck ẽn stoutelijck: jae noch veel min de maniere die ghy lieden hebt gehouden van t'beginsel af, van uwe ouerlastighe berispingen te sendẽ van stede tot stede/ gelijc ghy die hebt gesonden te Bruessel, t'Ant-

 werpen/

werpen/ te Mechelen/ te Doornick/ te Ryssel en̄ elders, sonder myn-Heeren te Generale Staten daer af te adverteren/ welck openbaerlijck was tegen de Unie daer ghy soo veel af segt. Ende op dat ghy geē onschult oft bedecksel en neemt/soo sult-dij vrijelijck weten, dat ghy-lieden dit al hadt bedreuen eer dat tgene, daer ghy v so seer naemaels af beclaegt hebt/ geschiet was: maer is nae der-hant ghebeurt eensdeels door v-lieder moetwillicheyt/ eens-deels oock ter saecken van het placcaet van den xx. Aprilis/1578. welck was vervalscht ende anders wtgegheuen in den druck dan het geminuteert/ geapprobeert, geleseē ende geratificeert was door myn-Heerē de Staten: waer door de vervalschers ghenoech betoonden dat sy noch niet versaet en waren van onsen bloede. Om dan te besluyten dit tweede poinct/soo seggen wy v-lieden: Al waere het Ghebot van de Pacificatie van Ghent noch gheheel in de voorseyde artyckelen/ dat wyt in geener manieren en hebben gebroken: en̄ indien yemant dat heeft gedaen door eenige oorsaken, dit syn vergiffelijcke sonden: en̄ v-lieder sonden syn meer dan dootlijcke ende onverbeterlijck, ghelijck blycken sal in den naevolgenden artijckel.

Jck sal nu comen tot het derde poinct/ ende sal v-lieden bekennen/ om v vrientschap te doen, dat wy gefailleert hebben ghelijck als ghy: Maer ick bidde v/ laet ons sonder ōgesteltheyt des gemoets examineeren de fauten van d'eene ende van d'andere. Wy hebben begeert de Religie van zyne Altese ende vā myn-Heeren de Generale Staten: Ghy-liedē hebt ouer-gegeuen Philippeville/ Limborg, Greuelinger: wien? den doot-vyant des Landts/tegen v-lieder trouwe en̄ eet: Ghy-lieden ghy Heeren, Hooftlieden van Artois/ hebt gheabandonneert Brabant ende

ende Henegouwe. Wy-liedẽ, om de Religie te hebben, en breken de Unie van de Prouincien niet, wy en handelen met den vyandt niet: maer ghy-lieden weet wat ghy ghedaen ende gehandelt hebt van uwer syden. Ghy-liedẽ segt dat ghy dẽ peys begeert: isser iemant in de weerelt so onsalich die dien niet en begeert? Maer vergeuet ons, ist dat wy v seggẽ dat ghy slacht den sotten moederen, die so grooten lust hebben haere dochteren ten houwelijcke te bestedẽ, dat sy-se selue gaen presenteren: denct dat geboden coop-goet den voet verliest. Hadde ghy-lieden sulcken herte ende affectie tot den gemeynen standt gehadt, als ghy schuldich waert, ende uwe eere eñ eedt was heysschende: so soud-dy eenẽ anderẽ wech hebben moeten nemen, dan ghy genomen hebt: dat is, ghy hadt daer af moeten spreken int gemeyn, eñ niet in sonderheyt. Wy worden denckende op tgene dat de Propheet Jeremias spreect: Sy seydẽ peys peys: ende daer en was geenen peys, want wy en syn so slecht niet, wy en worden wel gewaer, dat den peys dien ghy schalckelijck by-brengt, is den strick daer ghy met wilt vanghen alle lieden van eeren, goede lief-hebbers des Vader-lants, ende sonderlinge de protestanten. Ghy-lieden segt dat-men te sommige plaetsen de Papen heeft verdreuen, ende eenelijcke geexecuteert, Maer hoe lange ist geledẽ dat ghylieden hebt verdreuen de beste patrioten vã Bethunen, van Aire, van Hesdin, van Sint Omer, vã Atrecht, van Douay? Is dat de Unie bewaert? Van onsent wegen en zijn geen Papen verdreuen ghewee st, sy zijn van selfs wech gegaen: daer na zijn sy wederom ontfangen geweest, eñ sullen in asseurancie blijuen, ist dat v-lieder ongetijdicheyt henlieden geen ongeluc by en brengt op een nieuw. Ghy-lieden hebt de

goede verdienen/ noch en wilt-se niet meer ontfangen. Ghy bant-sy: ende ist dat syne Alteze v-lieden geeft eenige ordinancie/so neet-dy syne Door-waerders ghevangen/ ick segt v-lieden ghy Heeren van Douay: ende dit al bedrijvende dunct my dat ghy noch daer toe sult seggê dat ghy de Unie onderhout. Ende aengaēde de executie van sōmige, het is waer dat der soldaten moetwillicheyt so groot is geweest dat syer twee om den hals hebben ghebracht: Maer ghy-lieden bekent tē minsten selue dat het twee qua de boeuen zijn geweest diet wel verdient hadden/ eñ dat sy noit goet herte en hebbē gedragen tot de welvaert des lants. Maer wat is dit te rekenen met de wreedtheyt eñ wraeck-giericheyt die ghy-lieden te wercke hebt gestelt t'Atrecht? daer de beste patriotē, goede oude mannen/ officiers gestelt van sijne Altesse/ zeer straffelijc zyn ter doot gebracht door een licht veerdige haesticheyt, widerende tegen alle ordene ende gebruyck van rechts-handel twee appellatien binnen ses uren tijts/ ende die ter doot brenghende ter onbehoorlijcker uren: na dat een van dien/ een eerweerdich man door sijne geleertheyt, door sijnen ouderdom eñ door de diensten die hy der gemeynten van Atrecht in sonderheyt hadde gedaen, gequelt eñ vervolcht was met dreyghementen, iniurien ende grouwelijcke blasphemien door een personagie van meerder qualiteyt: eñ ten lesten voor alle vertroostingen hem geseyt wert, dat hy oock wel mocht ter doot gebracht worden, na-dемael dat dē Graue vā Egmont hadde moeten steruen: welck een exempel was weerdich om gevolgt te worden door desē goeden ouden man: maer onweerdich om voorgehouden te worden van den ghenen die soo grootelijck in desen vroomen Heere ghehouden is. Ick weet wel

wel dat ghy-lieden hier op antwoorden sult / dat sy den Magistraet gevangen hadden gehouden: maer ghy en segt niet dat sy den seluen terstont wederom los lieten: ende dat oock de Magistraet belooft hadde der saecken niet te ghedencken oft wraecke daer ouer te doen: iae ghy-lieden segt noch/dat desen ouden man geen ketter en was in sijn doot: des-haluen verwondere ick my te meer/waer-om dat ghy-liedē uwe belofte hem niet en hebt gehouden. Maer indien dat alle de ghene die haeren Magistraet hebben gevangen / der doot schuldich zijn: waer-om waert ghy-lieden gheallieert met die van Bruessel die den Raet van Staten hebben gevangen? Aengesien aldus dat alle de gene die haer Ouerste vangen/ daerom het lijf niet en verboren: so seyd-dy nochtans dat syde doot verdient hadden: Sy seyden contrarie: sy waren ingheestelt van sijne Alteze: het ginck syner Altesen aen, dese questie te decideren / ende niet v-lieden die formale tegen partije waert: noch oock den genen die te seer geopenbaert hebben haer arch ende wraeckgicrich herte. Het is in desen tydt daer wy in zyn meer geschiet geweest: Ghy-lieden mogt wel dencken dat lichtelijck haestige veranderingen ouer comen: maer wyse bewinders behoorē eer die te slichten door goede middelen dan d'olie in het vier te gieten om den brandt grootter te maecken. Maer den aenslach van de gene die alsulcken affaire beleyt hebben/was anders/ welcken men wel haest sal sien openbaerlijck wt-comen/soo ick sorge/indien dat hy noch niet wtgecomen en is. Ende om de waerheyt te seggen, ghy-lieden soudt ouer langen tydt voortgheestelt hebben dese boose practijcke in sonderheyt/ met den vyandt/ die ghy voorgenomen hadt: en hadden dese goede mannē/ die ghy wreedelijc om d'leuē hebt gebracht, sulcx niet belett.

Al bekenden wy dan/ dat wy oft eenige van den onsen gefacilleert hadden: nochtans/gelijck wy alle der weerelt dat laeten ordeelen/ en souden wy maer slechtelijck den rock der Unien hebben ontnaeyt: maer ghy-lieden hebt dien verschoort eñ in stucken gesneden: zoo dat ghy-liedẽ deerlijck het Landt hebt gescheyden ende ghespleten/ sonder hope van tselue wederom te sien tsamen vereenicht, in-dien Godt onser niet en ontfermt.

Ick come nu tot het ghene dat ick ten aller lesten voorgehouden hebbe: te weten: Al en hadden wy de Religie niet/dat nochtans den tydt eñ de natuere vã den staet des Lants heyscht dat die toegelaten worde: ander-sins soude d'Landt vergaen. Ghy-lieden segt contrarie, eñ hangt daer by/dat het Neder-landt de gantsche weerelt door groote schande behaelt, om dat-het den ketters gunste ende onderstant doet. Ic sal ten eersten spreken van dit leste/ want ick sie dat ghy-lieden daer af ganschelijck uwen schildt maect. Nu soude ick wel willen weten wat dat ghy-lieden neemt voor de werelt: want ick dencke dat ghy-lieden daer met niet en wilt begrijpen oft verstaen de gene die in America zyn, die veel grouwelijcker den haet hebben op de Spaniaerden eñ haeren aenhane, dan wy-lieden: ende dat met seer goede redene: wãt dese arme menschen en hebben geen middel gehadt om henlieden te wederstaen/eñ hebben ter doot sien brengen ten minsten twintich millionen van haerer natien, door der bloetgieriger Spaniaerden handẽ. Ghy-lieden en verstaet oock hier mede geen Torcken ende Joden/de welcke/ al en willen wy haerlicder getuygenisse niet ontfangẽ tot onsen voordeele, ten minsten betere meyninge hebben van ons-liedẽ dan van v-lieden/ ter saecken van de aenbiddinghe der

der beelden die ghy-lieden houdt: daer-om en sullen die niet seer blameren de Neder-landen, om dat sy ons lyden, maer eer louen ende prysen des-haluen. Laet nv voorts oock seggē van Europe, welc maer een hoecksken der wereit en is: Keert uwe ooghen ouer al, zo sult-dÿ sien, dat de treffelÿckste eñ hoffelÿckste Natien het Neder-landt niet en connen verachten, om deser saecken wille: Hooch-duytsch-landt heeft d'eene eñ d'andere Religie: gelÿck oock Vranckrÿck, Polonien ende Switserlandt: Engel-landt eñ Schot-landt hebben d'onse alleene, die en sullen ons oock niet lasteren. Voorts isser noch Italie eñ Spanie: Aengaende Italien, dat spot met ons: welck geen wonder en is: want zy zyn by Roō, maer verre van Godt: nae het gemeyn spreeck-woort, hoe naeder Room, hoe quaeder Kersten. Ick spreke vā het meeste deel, want daer zyn wel goede ende deuchdelÿcke menschen: maer die van Room maecken daer aller minst werck af. Aengaende de Spaniaerden, die hebt ghy-lieden vyanden verclaert: daer-om en behoort-dÿ, op haerlieder oordeel niet te passen, maer hadt moeten onthouden, dat dit de minste conste is die de Spaniaert mocht bedrÿuen, te soecken onder dit bedecksel onse scheydinge van malcanderē. Maer ick come wederom op het point. Ist dat ghy-lieden dan niet en wilt lyden de Religie int Neder-landt: wat is dan doch v-lieder meyninghe? wilt-dÿ ons noch verbranden zo ghy hier voortÿdts hebt gedaē? en syt-dÿ noch niet genoech versaedt van onsē bloede? hebt-dÿ door alsulcken middel veel proffÿts gedaen? v-lieder Religie is die daer door stercker ghewordén van auctoriteyt, van middel, oft van getale? wilt-dÿ ons wt den Lande bannen? Voorwaer ghy weet wel, dat wy, als wy vertrecken, veel steden

 verwoest

verwoest sullen laten, ende sullen met ons wech dra
gen de neeringe ende de ambachten tot grooten ach-
ter-deele van den Lande. Ende als wy wt den Lan-
de sullen zyn/ meynt-dij dat wy dan sullen slaepen/ eñ
dat wy niet en sullen alle daghe middel soecken om
weder daer in te comen? Maer om v-lieden de sake
plat wt te seggen met eenen woorde: wy en zyn niet
meer van meyninge het Landt te laten, noch ons te
laten verbranden. wat wilt ghy-lieden dan maken?
soudt-dij willen dat wy sonder Religie waeren?
Voorwaer het is te onmenschelijcken ende grouwe
lijck werck, zoo grooten menichte van menschen te
berooven van tgene dat hen zoo nootsakelijck is, te
weten de Religie: want het waere ons beter/ licha-
men sonder siele te zyn/ dan te wesen godtloose ende
Atheisten/ welck wy terstont souden worden. Doet
uwe oogen eens op/ ende aensiet hoe uwe gebueren
oostwaerdts eñ westwaerts hebben ghevaeren, de
welcke nae dat sy haeren handel lange geplogen had
den op alsulcke fondamenten als ghy-lieden neemt,
zyn ten aller lesten bedwongen geweest te veraccor-
deeren/ nae een onsprekelijcke bloetstortinghe. De
Paus v-lieder Vader lydt de Joden: ende en wilt
ghy-lieden niet lyden de Kerstenen/ die niet anders
en begheeren dan minnelijcke conferentie door de
schriftueren/ met v-lieden ende met alle menschen?
Na da-mael dan datter geen andere middel meer en
is/ dan dat ghy ons lydt eñ verdraecht/ oft ons ver-
volgt: eñ dat ghy ons niet en cont vervolghen dan
met orloge: zo volgt daer wt/ dat ghy met ons moet
onderhouden de gheswoorene Unie: oft dat ghy sult
beginnen een borgerlijcke ende inlantsche orloghe:
daer ghy luttel af weet hoedanich het eynde sal we-
sen. Wy en twyfelen niet/ Godt en sal ons hier af
oock

oock verlossen/ nae de mael dat hy ons van zo veel andere perijckelen verlost ende ontslaghen heeft.

Om dan een eynde te maken/ so bidde wy v Mijn Heeren/ dat ghy wel aenmerct wat dat ghy voor-neemt te doen. Ghy-lieden zijt eer-tydts verdorven geweest door orlogen: Godt heeft v de gracie verleent dat ghy daer af gantschelijc vry zijt. Het dunct den genẽ die v verleyden dat ghy daeraf altoos sult los ende vrij wesen: maer ouerdenct de saecke wel/ ende ghy sult bevindẽ dat sy v sullen worpen in sulcken af-gront van schade eñ verdriet daer ghy nemmermeer en sult wt gheraecken. Doen ghy-lieden hebt gehadt op den hals den last van de orloge tegẽ den vremdelinck, so hebben Vlaenderen ende Brabant v bystant ghedaen met alle middelen sonder iet te spaeren: Nu hebt-dy ongetrouwelijck (ick spreke van de gene die v-lieder saecken bericht hebben tot noch toe) verlaeten Brabant/ jae oock Henegouw mede. Meynt-dy dat de orloghe van der Fransoisen wegen nemmermeer en sal v-lieden weder-om gecomen? ende dat het recht welck de Fransoisen op v lieden hebben ghepretendeert/ inder eewicheyt sal mogen begeten blijuen? Ist dan dat sy t'eenigen tijde wederom beginnen ghelijck haerlieder natie genoech geneicht is tot beroerte: tot wien sult-dy dan uwen toevlucht nemen? wie sal v beschermen ende helpen met volcke/ middele/ ende ghelde? sal dat de tyrantsche Spaniaert doen? Steldt eens voor uwe oogen desen deerlicken staet van uwen Lande. Dan sult-dy onderstant versoecken aen Vlaenderen ende aen Henegouwe: wat meynt-dy dat sy v sullen antwoorden? Jae al geschiede dat ooc niet: meynt-dy in diẽ dat ghy Vlaenderẽ d'lant van Doornic/ de Casselrie/ oft die vã Valencijn bestoot, dat-mẽ v niet en sal van

van den seluen doen? Denct ghi Heeren/denct vrye lijck/ dat de gene, die nieuwe vergaderingen begeeren van peertvolc ende van voetvolck onder v-lieden, henseluen willen ryck maecken op uwen cost/ de welcke met onse Religie niet en hebben te doen/ gelijck wy ons oock niet zeer en quellen met de gene diesy houden. Sy beroemen ende belouen, ons te verderuen in eenen oogen-blick tijt: maer voorwaer Duc d'Alue hadde wel andere macht/ eñ heeft te vergeefs daer met sijn hooft gebroken te wyle dat wy besloten waeren in een hoecksken van den lãde: de groote Commandadeur heeft oock luttel wi ghericht. Denct eens op d'exemplen van so veel treffelijcke ende doorluchtige persoonen/die met malcanderen versoent zijn ghewordden, ende hebben haere haeten ende viantschappen der gemeynten opgegeuen/ als de vreemde vyant begonst aen te comen: om dat t'ghemeyn in geen perijckel en soude comẽ door den twist in sonderheyt. Ist dat in ons-lieden iet is dat v-lieden mishaeght: voorwaer ghy-lieden hebt oock dingen gedaẽ die ons niet aengenaem en sijn: Maer laet dat al van beyde zyden in der eewicheydt vergeten blijuen: oft ten minsten laet ons tselue wt stellen tot op de generale vergaderinge der Staten, daer sult-dy mogen by-brengen tgene dat ghy ouer ons te claeghen hebt, ende wy hopen dat wy v daer sullen genoech doen: van onsen twegen hebben wy van gelijcke gedaen ende noch sullen doen. Wy zijn te vreden te strecken ons leuen ende ons goet voor v-lieder behoudenisse: wy en willen tegen v-lieden niet beginnen ter orloghen te comen dan ouerwel-dicht wesende: wy hebben so menich hondert iaerẽ/ onder eenen standaert tsamen gestredẽ: wilt ghi-lieden nu eenẽ anderen kiesẽ? Denct dat de oude vriẽ-

den

den de sekertste ende getrouste zijn: ende dat ghy in langen tydt niet en sult soo versekerde vrientschap hebben met anderen/ als ghy-liedē met ons hebt ge hadt soo menich hondert iaeren. Ist dat ghy-lieden so vergetelijck sijt in het deuoir van v-lieder Vader lant, dat ghy oorsake zijt vā vselue door twist te sceyden: ist ooc dat ghy so ondanckbaer zijt, dat ghy begeert te hebben het bloet van de ghene die het eerste fondement hebbē bygebracht van v-lieder vrijheyt: ist oock dat ghy so wreet ende onmenschelijc zijt dat ghy uwen broeders ende oude vriendē wilt ter doot brengen: So hopen wy/ dat veel deuchdelijcke lieden/ goede lief-hebbers des Lants / iae oock van uwe Religie ende van uwen Lande, wetende dat wi niet anders en begeeren dan peys ende vrientschap met hen te houden ende dat wy de middelen soecken om den vyant te verdrijuen met gemeyne crachten, niet en sullen den ghemeynen stant verlaten: eñ dat met godts gracie eñ haer hulpe/ghy v aller eerst sult latē berouwen dat ghy alsulcke onaerdicheyt tegen ons/ eñ alsulcke ōtrouwe eñ viantschap tegen t'Vader-lant hebt bedreuē. Ist dat Godt om onser sondē wil/ ons also wilt straffen dat wy vernedert wordē voor onse vyandē / so sal dese redē gedruct wordē in ōse hertē: O hoe soet ist, te steruen voor het Vader-lāt: ende hoe dat-het comt, onse doot sal wesen het eynde van alle ons verdriet: maer ghy-lieden sult bedwōgen worden te sien uwe vrijheyt verdruct door dese slauen der tyrannijen/ die binnen uwe Landen der Spaenscher tyrannijen eñ onverdraegelijcke wreetheyt van Spanien dienen: Ghy-lieden sult voor uwe oogen sien v goet afnemen, niet door de ordinācien van uwe Statē, maer alleenlijc door het woort van dese houeerdige natie: uwe kinderē sult-dy slauen

uen

nen sien worden, ende uwe huys-vrouwen en̄ doch-
teren sult-ghy sien ontschaecken voor uwe ooghen:
Maer wy hopen beter van v-lieden / te weten, dat
ghy niet en sult lijden / dat uwe eere bevlect worde
met een eewige smette der ondanckbaerheyt tegen
de ghene die v hebben gegeven haer lichaem om te
stichten uwe vryheyt: ende der onvromicheyt ende
verraderyen tegen uwe oude vrienden ende bont-
genooten: ende dat de soete ende gesuyckerde woor-
den van de moye Spaniaerts / ende alle haere ver-
ghulde beloften nemmermeer soo veel crachts oft
machts en sullen hebben over uwe volstandige re-
solutie, dat sy v so verre sullen mogen bringen, dat
ghy soudt breken als trouweloose ende meyneedige
menschen tgene dat ghy so hoochelijck hebt geswo-
ren ende belooft: maer dat ghy-lieden v liever met
ons sult voeghen / ende besteden tghene dat v Godt
heeft verleent om te wederstaen eenen sulcken vy-
andt / wiens grouwelijcke tyrannien wy meer dan
genoech hebben ghepoeft; die so wreeselijck hier te
lande souden te wercke gestelt hebben ghewecst als
te Perou: maer sy hebben in ons lant meer weder-
standts gevonden om sulcks te executeren / dan gin-
der: want sy vonden in Indien alle gemack en̄ ghe-
rief om haere onversaedelijcke gelt-giericheyt ende
eer-giericheyt overvloedichlijck op te vullen / en̄ om
het onnoosel bloedt der menschen te stoorten. In-dien
dan dat ghy-lieden / anderen Raet aen neemt, en̄ dat
ghy bestaet ons te bevechten / soo sullen wy tot onse
hulpe ende onderstant roepen den grooten Godt der
heyrscharen / de goede inwoonders van desē Lande /
alle Princē en̄ Potentaten der aerdē, die liefhebbers
ende beschermers der gherechticheydt zijn: wy en
twijfelen daer niet aen / so verre als onse sonden ons
geen

geen beletsel en doen / dat gelijck als Godt ons soo dick ende menichmael heeft verlost in dese Landen, eñ onse mede-broeders elders, toonende dat hy onse beschudder ende beschermer is: hy ons oock zal verleenen een geluckige victorie tegen v-lieden, eñ tegen alle andere die weder onse rechtveerdicheyt sullen op-staen: eñ dat wy siende v-lieder deerlijcke nederlaege sullen singen met seghe ende triomphe:

De boose syn haestelijck al
In haer stricken comen ten val:
Haer voeten syn int net ghevanghen
Dat sy voor my hadden ghehanghen.

Psalm. 7.

4. Iehoua Deus meus, si feci istud, si est iniquitas in manibus meis:
5. Si retribui pacificè degenti mecum, malum; & si non erui hostem meum sine caussa:
6. Persequatur inimicus animam meam, atque comprehendat, & conculcet in terra vitam meam, & gloriam meam in puluerem collocet. Selah.

4. Heere myn Godt, heb ick dit gedaen, isser boosheyt in myn handen:
5. Heb ick misdaen den genen die met my vredelijck leefde: oft en heb ick niet verlost den genen die my vyantschap toonde sonder reden:
6. Soo moet de vyant myn ziele vervolgen ende grypen, ende vertreden in de aerde myn leuen/ eñ myn glorie tot stof brenghen. Selah.

Matth. 5.

Salich zyt ghy alsmen v vermaledijt ende vervolght ende seyt alle quaet teghen ulieden/ liegende om mynen wille.

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

cB. a-m